

بررسی رابطه دین داری و گرایش به جرم (مورد مطالعه: جوانان شهر دره شهر)

حسین ملتفت^۱

جابر مولایی^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۶/۱۲/۱۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۷/۱/۲۸

این پژوهش با هدف بررسی ارتباط دین داری و گرایش به جرم در بین جوانان شهر دره شهر انجام شده است. روش پژوهش، پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش شامل جوانان ۱۸ تا ۲۹ سال شهر دره شهر است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران، ۳۷۶ نفر در نظر گرفته شده است. در این مطالعه از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای بهره گیری شده و ابزار جمع آوری داده ها، پرسشنامه بوده است. پس از جمع آوری پرسشنامه ها، داده ها با استفاده از نرم افزار آماری SPSS و آزمون ضریب همبستگی پیرسون مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. یافته های پژوهش حاکی از آن است که بین ابعاد چهارگانه دین داری و گرایش به جرم در بین جوانان رابطه معکوس و معناداری وجود دارد و بین دین داری و گرایش به جرم جوانان رابطه معکوس و معناداری مشاهده می گردد. همچنین یافته های به دست آمده، در سطح تحلیل رگرسیونی تأثیر تقریبی ۵۶ درصدی تبیین متغیر وابسته بر اساس متغیرهای مستقل را نشان می دهد. در نهایت، می توان نتیجه گرفت که برای کاهش گرایش به جرم جوانان، باید در جهت ارتقای دین داری آن ها بخصوص در زمینه متغیر مناسکی تلاش مضاعفی به عمل آید.

واژگان کلیدی: دین داری، بعد اعتقادی، تجربی، پیامدی، مناسکی، جرم و شهر دره شهر

^۱ - استادیار، گروه علوم اجتماعی، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران

^۲ - دانشجوی دکتری و مربی، گروه علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران (نویسنده مسئول)
E-mail: Jabermolaii@gmail.com

مقدمه

انسان موجودی اجتماعی است و اجتماعی زندگی کردن، اسباب و لازمه هایی دارد که این حیوان ناطق باید از نوزادی این اسباب را یاد بگیرد تا بتواند خود را با جامعه ای که در آن زندگی می کند، تطبیق دهد. بنابراین رفتارهای اجتماعی انسان ها تحت تأثیر عوامل مختلفی که در جامعه وجود دارند، شکل می گیرند و هیچ رفتاری در خلأ بوجود نمی آید. پس باید ریشه تمام رفتارهای انسان را در خانواده، محل زندگی، اعتقادات و فرهنگ او جستجو کرد. هم اکنون، ایران جامعه ای در حال گذار و توسعه است. در چنین جامعه ای به دلیل فروپاشی نظام و ساختارهای سنتی نظیر اجتماعات عشایری و روستایی و گسترش شهرنشینی، رسانه های جمعی، تحرکات جمعیتی و اجتماعی اغلب افراد به ویژه جوانان در برابر الگوهای محلی، ملی و جهانی متفاوت و بعضاً متعارض قرار گرفته اند و با کنده شدن از بنیادهای سنتی یا نبود ساختارهای نوین و یا عدم تشخیص الگوهای مناسب، دچار تعارض، سردرگمی و بلاتکلیفی می شوند و خود را در تعارض با ارزش های سنتی و مدرن می بینند (عبداللهی، ۱۳۷۵: ۱۵۹). در چنین وضعیتی، زمینه نابسامانی اجتماعی و گرایش به جرم پدید می آید. گرایش به جرم علاوه بر ایجاد احساس ناامنی و بدبینی لطمات سنگین روانی، جسمی و مالی بر دوش شهروندان می گذارد. مهم تر این که وقوع جرایم، تعقیب و مجازات مجرمین و مقابله با ناهنجاری ها مستلزم تشکیلات گسترده قضایی، انتظامی، امکانات وسیع و صرف هزینه های گزاف مالی برای دولت و به طور کلی بخش عمومی جامعه است (محسنی تبریزی و سلیمانی، ۱۳۸۹: ۱۴). بنابراین افزایش جرم در جامعه نه تنها موجب ایجاد ناامنی، هرج و مرج و آشفتگی در زندگی شهروندان شده، بلکه باعث گردیده که بخش عمومی جامعه بودجه و هزینه کلان، نیرو و زمان بسیاری را صرف کشف جرایم، دستگیری مجرمین، رسیدگی های قضایی و نگهداری و مجازات آن ها کنند که این مسئله هزینه های مادی و معنوی گسترده ای بر دوش جامعه می گذارد (رحیمی، ۱۳۸۵: ۵).

یکی از نهادهای اساسی در جوامع مختلف از جمله ایران نهاد دین است. بنابراین، شکی نیست که یکی از عوامل مؤثر بر رفتار و نگرش انسان ها، دین داری است که می تواند بر میزان گرایش به جرم نقش قابل ملاحظه ای ایفا کند. در واقع، در جامعه ای نظیر ایران، که در آن نهاد دین به عنوان یک مؤلفه مهم زندگی جمعی ایفای نقش می کند، می توان اهمیت نقش دین و دینداری را در کاهش نابه هنجاری اجتماعی با اهمیت دانست، زیرا نهاد دین در محتوای جامعه ایران، علاوه بر استحکام و تثبیت در ذهنیت و گرایش های عمومی جامعه، دارای کارکرد عمیق مستقیم در سایر حوزه های فردی و اجتماعی زندگی است (افشانی و

پور رحیمیان، ۱۳۹۴). در همین زمینه، هدن^۱ معتقد است که دینداری عامل اساسی اجتماعی شدن، انسجام فکری، علمی و جهت گیری در رفع مسائل و مشکلات اجتماعی است (آزاد ارمکی و بهار، ۱۳۷۷: ۵۵). اینگلهارت نیز بر اساس نتایج حاصل از تحقیقات تجربی و شواهد ارائه شده نتیجه می گیرد که در کشورهای پیشرفته صنعتی تحولی از ارزش های مادی به فرامادی در میان نسل ها رخ داده است. روند این تحول در جهت کاهش نگرش های مذهبی در میان جوان ترها در مقایسه با بزرگ ترهاست. او معتقد است که در همه کشورهای مورد مطالعه هرچه قدر از بزرگسالان به جوانان نزدیک تر می شویم، بر درصدی که بیان گر کاهش اهمیت خدا در زندگی گروه های جوان تر است، افزوده می شود و جوان ترین گروه دو برابر و نیم بیش تر از بزرگ ترین گروه پاسخ مادی داده اند (اینگلهارت، ۱۳۷۲). استان ایلام در غرب ایران با ۸ هزار و ۲۲۰ پرونده وارده، جرم خیزترین استان کشور در سال ۱۳۹۳ بوده و استان های یزد با ۶ هزار و ۷۸۰ و تهران با ۶ هزار و ۱۰۹ ورودی پرونده در رتبه های بعد از ایلام قرار دارند. استان سیستان و بلوچستان با ۲ هزار و ۹۸۴، قم با ۳ هزار و ۹۵ و زنجان با ۳ هزار و ۵۵۹ ورودی پرونده کم جرم خیزترین استان های کشور در سال ۱۳۹۳ بوده اند (شهرداری، ۱۳۹۴). آمارها نشان دهنده روند افزایشی ارتکاب به جرم در سطح شهرستان دره شهر است (سالنامه آماری استان ایلام، ۱۳۸۰ تا ۱۳۸۶، به نقل از ایار و سایه میری، ۱۳۹۳: ۸۱). فرآیند مدرنیزاسیون و پیشرفت های فناورانه در استان ایلام که در گذار حرکت از سنت به مدرنیته قرار دارد، مسائل گسترده ای را در زندگی اجتماعی برجای گذاشته و پیامدهای مثبت و منفی متعددی را به همراه داشته است. از آن جا که پیامدهای مثبت، مقبولیت فراوان و مشتاقان بیش تر و پیامدهای منفی، متولی کم تری دارند، اغلب پیامدهای منفی باری سنگین تر از پیامدهای مثبت بر دوش مسئولان هر جامعه می گذارند. جرم از پیامدهای منفی عمده ای است که بر رفاه افراد، خانواده ها و جوامع تأثیر بسیار بر جای می گذارد. (حدیدی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۳۳).

شهر دره شهر همانند سایر شهرهای کشور با مسائل و چالش های متعدد دوران گذار مواجه است و گاه این دوران اثرات نامطلوب و بی شماری را در پی داشته است. مسائلی که در نتیجه تضاد زندگی به شکل گذشته و سنتی با نیاز های ناشی از هجوم زندگی جدید و مدرن است. عدم تعادل بین زندگی گذشته و نیاز های حال و آینده باعث بروز بی نظمی و آسیب های اجتماعی مانند خودکشی، طلاق، اعتیاد و خشونت شده است (شمس و همکاران، ۱۳۹۲: ۱۰۴). از آن جا که در زمینه رابطه بین دین داری و گرایش به جرم در

---

۱. Haddon

شهر دره شهر پژوهشی صورت نگرفته است، هدف اصلی این مقاله بررسی و شناسایی نقش دین در وضعیت و کاهش گرایش به جرم در جامعه مطالعه شده است.

پیشینه پژوهش

خسرو شاهی و جوادی حسین آبادی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان "تحلیل رابطه مؤلفه های هویت دینی و بیشگیری از جرم مورد مطالعه دانشگاه اصفهان" که با روش پیمایش انجام داده اند، به این نتایج دست یافته اند که بین ابعاد هویت دینی یعنی بعد اعتقادی، تجربی، مناسکی و پیامدی با ارتکاب به جرایم رابطه معناداری وجود دارد و زنان نسبت به مردان کم تر مرتکب جرم می شوند.

در پژوهشی که نیازی و خادمی (۱۳۹۱) با عنوان "تأملی درباره رابطه میان دین داری و گرایش به جرم و انحراف های اجتماعی (مورد مطالعه: شهروندان شهر کاشان)" که با روش پیمایش انجام داده اند، به این نتایج دست یافته اند که بین میزان دین داری و گرایش به جرم رابطه وجود دارد و با افزایش میزان دین داری، میزان گرایش به جرم کاهش می یابد. همچنین بیش ترین تأثیر را عوامل شرعیات و اخلاقیات دینی در کاهش گرایش به جرم داشته است.

کاظمی پژوهشی را (۱۳۸۹) با عنوان "بررسی عوامل موثر بر ارتکاب جرم با تأکید بر میزان دین داری در بین زندانیان استان قم" انجام داده است. این پژوهش در دو گروه مجرم و غیر مجرم با حجم نمونه برابر در بین ۳۸۴ نفر و با استفاده از پرسشنامه و به شیوه مصاحبه اجرا شده است. نتایج نشان داده که بین میزان دین داری، کنترل و نظارت والدین، ارتباط با بزهکاران و جنسیت با ارتکاب به جرم رابطه وجود داشته، اما متغیر پایگاه اجتماعی و اقتصادی رابطه معناداری با ارتکاب جرم نداشته است. همچنین میزان دین داری ۴۴ درصد از تغییرات متغیر ارتکاب جرم را تبیین نموده است. در متغیرهای ابعاد دین داری بیش ترین میزان پیش بینی را بعد تجربی با ۴۲۶ درصد و سپس بعد پیامدی با ۳۰۲ درصد داشته اند.

استانسفید و همکاران (۲۰۱۷) به "رابطه بین حمایت دینی و بازپروری مجرمان" پرداخته اند. نتایج حکایت از آن دارد که حمایت دینی، نقش معنی داری در بازپروری مجرمان خشن و خطرناک و مصرف کنندگان مواد دارد، اما داده ها بیان می کنند که با وارد کردن متغیر حمایت اجتماعی در مدل تحقیق، از نقش حمایت مذهبی کاسته شده است.

^۱Stansfield & et al

وانگ و چانگ^۱ (۲۰۱۶) در تحقیقی با استفاده از داده‌های پیمایش اجتماعی عمومی در چین به "رابطه بین انواع پیروان دینی و گرایش به انحراف" پرداخته‌اند. در نهایت نتایج نشان داد که پیروان مقید و سازمان‌یافته دین نسبت به افراد بی‌دین، کمتر گرایش به مصرف سیگار و الکل دارند، اما بین پیروان دین‌های محلی و بی‌دینان در این زمینه تفاوت معناداری وجود نداشت.

ازبای^۲ (۲۰۱۵) در تحقیقی به "رابطه بین دین اسلام و گرایش به جرم در کشور سکولاری مانند ترکیه" پرداخته است. در نهایت یافته‌های این تحقیق حاکی از آن است با وجود این که بین التزام به دین اسلام و عدم استفاده از مشروبات الکلی رابطه مثبت ضعیفی وجود دارد، اما در کل بین دین اسلام و گرایش به جرم تقریباً رابطه معناداری وجود ندارد.

بایرون و همکاران^۳ (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان "دین داری، جرم و عدالت جنایی" به این نتیجه رسیده‌اند که رابطه بین دین و جرم بسیار قوی و همواره به صورت معکوس است. علاوه بر این، رابطه بین دین و جرایم، بینش مهمی برای رویکرد های مقدس و سکولار برای استراتژی‌های پیشگیری از جرم ارائه می‌دهد.

ریسیگ و همکاران^۴ (۲۰۱۲) پژوهشی با عنوان "خود کنترلی پایین و رابطه مذهب-جرم" انجام داده‌اند. این تحقیق با استفاده از پرسشنامه بر روی افراد ۱۸ ساله انجام شد. در این پژوهش به بررسی تأثیر دین داری بر اعمال مجرمانه بعد از کنترل خود کنترلی پایین و هم چنین اثرات دین داری و خود کنترلی پایین بر جرائم، پرداخته شده است. نتایج مدل رگرسیونی نشان می‌دهد که اثر مذهب بر اعمال مجرمانه خود گزارشی، هیچ اختلاف معناداری بعد از کنترل کردن متغیر خود کنترلی پایین ندارد. این یافته‌ها همگامی مشاهده شده که سنجش های مختلف دینداری مورد استفاده قرار گرفته شده‌اند. با این حال، دین داری جرم های جزئی (جرایم آزار دهنده) را که توسط زیاده روی های شخصی شکل گرفته مستقل از خودکنترلی کم پیش بینی می‌کند.

ویتن^۵ (۲۰۰۵) در پژوهشی که براساس یک نمونه از نوجوانان ۱۳-۱۷ ساله در پیمایش ملی جوانان آمریکا (موج سوم) انجام داده است، رابطه متقابل میان دین، قومیت و شهر نشینی و اثر آن‌ها بر بزهکاری را مورد

^۱ Wang & Jang

^۲ Ozbay

^۳ Byron & et al

^۴ Reisig & et al

^۵ Witten

بررسی قرار داده است. نتایج حاکی از اثر مستقیم دین داری بر همه انواع جرم است. براین اساس دین داری در مقایسه با سایر عوامل، اثر بیش تری بر رفتار بزهکارانه دارد.

گیونس^۱ (۲۰۰۳) در پژوهشی با عنوان "رابطه بین دین داری و جرم" که در بین دانشجویان دانشگاه ترکیه انجام داده است به این نتیجه رسید که بین تعداد دفعات ادای نماز و استفاده از خشونت و افترا ارتباط معنادار منفی وجود دارد و رابطه دین داری با رفتارهای ارتکاب جرم معکوس است. همچنین، مذهب و دین داری عملکرد کنترلی مهمی روی ارتکاب جرم از طریق شکل دهی به عقاید مردم در مقابله با جرم دارد که این عملکرد را از طریق روش های گوناگون در جامعه اعمال می کند.

بایر و رایت^۲ (۲۰۰۱) در کوششی علمی به فرا تحلیل ۶۰ مطالعه در باب رابطه دین داری و ارتکاب جرم پرداخته اند. آن ها در پی نتایج این فراتحلیل نشان می دهند که عقاید و رفتارهای دینی تأثیر متعال کننده و باز دارنده ای بر رفتار مجرمانه فرد دارند. علاوه بر این، مطالعات پیشین به طور سیستماتیک در بر آورد اثر دین بر ارتکاب جرم تنوع داشته اند که این مسأله محصول تفاوت، هم در رهیافت های مفهومی و هم در رهیافت های روش شناسانه بوده است.

آنچه در این قسمت از مطالعات انجام شده داخلی و خارجی بیان شد، همگی به نوعی در صدد بررسی رابطه میان دین داری و عوامل مرتبط با آن بود. در میان پژوهش های انجام شده داخلی، تحقیقاتی که در صدد تبیین رابطه میان دین داری و گرایش به جرم باشند، به ندرت یافت می شود- به استثنای چند مورد که بیش تر توصیفی و فاقد چارچوب نظری بوده اند. این موضوع بر روی جوانان غیر مجرم کم تر مورد آزمون تجربی قرار گرفته است. در میان پژوهش های خارجی، تحقیقاتی پیرامون رابطه میان عوامل مختلف با جرم انجام شده است، اما نکته قابل توجه آن که آنان در یک بافت فرهنگی و اجتماعی متفاوت انجام شده اند و نمی توان نتایج شان را به راحتی به جامعه مورد بررسی تعمیم داد.

چارچوب نظری پژوهش

نظریه های جامعه شناسی مختلفی از جمله نظریه دورکیم و ساترلند در تبیین گرایش به جرم وجود دارند که در زیر به آنها پرداخته شده است.

دورکیم در تعریفش از دین بر دو امر تأکید می کند: یکی وجود نمادها و اشیای مقدس و دیگر ارتباط نمادها و اشیای مقدس با مراسمی که از طریق سازمان های دینی نظیر کلیسا سازمان می یابند (گیدنز،

۴. Gunes

۱. Baier and Wright

۱۳۶۳). وی با تمایزی که بین امر مقدس و نامقدس ایجاد می کند، دین را تعریف می نماید و آن را نظام منسجمی از اعتقادات و اعمال مرتبط با امور مقدس می داند که از امور و پدیده های عادی متمایزند. این اعتقادات و اعمال، افرادی را که از نظر اعتقادی و رفتاری به آن ها وابسته اند در یک اجتماع اخلاقی واحد به نام کلیسا جمع می کند (ویلیم، ۱۳۷۷: ۲۱-۲۲).

بنابراین به بیان دورکیم لازمه ی وجود دین، وجود امر مقدس است و سپس سازمان یافتن باورهای مربوط به امر مقدس و سرانجام وجود مراسم و مناسکی که به گونه ای کمابیش منطقی از باورها و عقاید ناشی شده اند. به نظر او مهم ترین کارکرد مناسک دینی عبارت است از:

۱. یگانگی تعهد فرد

۲. ثبوت و ظهور مجدد عقاید و ارزش ها

۳. منسجم کردن فرد در جمع

همچنین اهمیت مناسک در این است که با مشارکت افراد در آن ها، قدرت اخلاقی جامعه افزایش یافته و در نتیجه انسجام و همبستگی اجتماعی حاصل می شود. به طور کلی، مهم ترین کارکرد دین از نظر دورکیم، همبستگی گروهی است. هاری آلپر^۱ - پژوهشگر دورکیمی - چهار کارکرد عمده دین را از نظر دورکیم این گونه بیان می کند:

دین برای نیروهای اجتماعی

الف) انضباط بخش بود (با ایجاد تقوا)

ب) انسجام بخش بود (با مراسم)

ج) حیات بخش بود (با انتقال ارزش ها)

د) خوشبختی بخش بود (با الهام به امید و آرامش). (کوزر، ۱۳۸۰: ۲۰۰)

دورکیم اظهار می دارد: "شعوات بشری تنها در برابر یک نیروی اخلاقی معتبر باز می ایستد. اگر هیچ نوع اقتدار اخلاقی وجود نداشته باشد، تنها قانون جنگل حکم فرما خواهد بود و ستیزه جویی به صورت پنهان یا به شکل حاد، الزاماً حالتی مزمن به خود خواهد گرفت" (پرهام، ۱۳۷۷: ۳۴۳).

دورکیم معتقد است در فرهنگ های کوچک سنتی تقریباً همه ابعاد زندگی زیر نفوذ دین قرار دارد. مراسم دینی، خاستگاه افکار جدید و مقولات تفکر و تحکیم ارزش های موجود است. معتقد است که با ظهور

۱. H.Alper

جوامع مدرن، نفوذ دین رفته رفته کم می شود. تبیین علمی کم کم جای تبیین دینی را می گیرد و مراسم و مناسک کاهش می یابد و بخشش بسیار کوچکی از زندگی مردم محدود می گردد. دورکیم با مارکس متفق القول است که دین کم کم تحلیل می رود. وی می نویسد: "خدایان قدیم می میرند"، ولی اضافه می کند: "به احتمال زیاد دین به شکل نسبتاً متفاوتی تداوم می یابد. جامعه مدرن هم برای انسجام خود وابسته به مناسکی است که ارزش هایش را تأیید کند." (گیدنز و ساتن، ۱۳۹۵: ۲۵۶-۲۵۵) به گمان دورکیم، بحران جامعه مدرن به دلیل عدم جایگزینی اخلاقیاتی سنتی است که بر بنیان دین استوار بوده است. از نظر وی، جامعه شناسی می باید در خدمت بازسازی اخلاقی باشد که پاسخ گوی مطالبات روح عمومی است. همچنین، او بر سودمندی اجتماعی دین و نقش انسجام محوری آن تأکید می کند. (ارویولزه و دیگران، ۱۳۹۵: ۵۵) دورکیم با تبدیل امر دینی به بعد ذاتی جامعه (ایده "جامعه روح دین را تشکیل می دهد") و با تأکید بر قدرت آن در ابراز و تحکیم بخشی پیوند اجتماعی، بی تردید بر کار کرد مهم امر دینی اصرار می ورزد: کارکرد اجتماعی و تأیید نظم اجتماعی (همان: ۵۶) به باور دورکیم، دین یک نیروست؛ نیرویی که کنش را ممکن می کند: "مومنی که با خدایش ارتباط برقرار می کند، نه تنها انسانی است که حقایق جدیدی را می بیند که فرد غیر مومن از آن بی خبر است، بلکه انسانی است که توانایی بیش تری دارد. او در خود احساس نیروی بیش تری می کند خواه برای تحمیل مشکلات وجودش خواه برای غلبه بر آن ها. مثل این است که او بر فلاکت های بشری چیره می شود، زیرا در فراسوی وضعیت بشری ایستاده است." (همان، ۵۷-۵۸) به نظر دورکیم، دین در افراد حس وظیفه ای اخلاقی ایجاد می کند که از طریق آن فشار اجتماعی محترمانه ای را احساس کنند که آنان را به تبعیت از خواسته های اجتماعی و دار می نماید. (کوزر، ۱۳۸۰: ۱۹۷؛ همیلتون، ۱۳۸۱: ۱۷۵).

از دیدگاه دورکیم، دین افراد را از نگرانی ها و دغدغه های زندگی اجتماعی نامقدس دنیوی دور می کند و آن را وارد سپهر متعادل تری می کند (گیدنز، ۱۳۸۶: ۷۷۹). بر اساس نظریه دورکیم در مورد دین، انتظار می رود که هر چه افراد دین دار تر باشند، به علت همبستگی گروهی بیش تر و حس انسجامی که به واسطه دین شکل یافته است، گرایش به کج روی اجتماعی در بین آن ها کمتر دیده شود.

دورکیم نظرش از جرم را در بستر یک نظریه فراگیر درباره مدرن گری یعنی پیشرفت جوامع از شکل مکانیکی به شکل ارگانیک ارائه نمود. وی معتقد است که به موازات گذار جوامع مکانیکی به جوامع ارگانیک در فرایند مدرن گری، با مجموعه گسترده تری از رفتارها مدارا می شود. به علت دگرگونی هدف مجازات ها از سرکوب گری به جبران خسارات، مجازات ها کم تر خشن خواهند بود و گسترش وسیعی از

قانون "تخصصی" برای سامان بخشیدن به میان کنش های جامعه ارگانیک در حال پدیدار وجود خواهد داشت و در جوامع ارگانیک، میزان رفتار مجرمانه در طی دوره های دگرگونی اجتماعی سریع افزایش خواهد یافت. (ولد و دیگران، ۱۳۹۳: ۱۸۵) به نظر گلاک و استارک^۱ (۱۹۹۷) در همه ادیان به رغم تفاوت هایی که در جزئیات دارند، عرصه های مشترکی وجود دارد که دین داری در آن جا متجلی می شود. این عرصه ها که می توان آن ها را ابعاد مرکزی دین داری به حساب آورد، عبارت از ابعاد اعتقادی، مناسکی، فکری، عاطفی و پیامدی هستند:

الف) بعد اعتقادی یا باور دینی که عبارت است از ایده ها و نگرش هایی که انتظار می رود پیروان یک دین به آن اعتقاد داشته باشند، همانند اعتقاد به خدا، دوزخ و... .

ب) بعد مناسکی یا اعمال دینی که انتظار می رود پیروان یک دین آن ها را به جا آورند که شامل نماز، روزه و ... در دین اسلام است.

پ) بعد عاطفی یا تجربه دینی ناظر به عواطف، تصورات و احساسات پیروان یک دین به وجودی ربوبی یا خداست.

ت) بعد فکری یا دانش دینی که مشتمل بر اطلاعات و دانسته های بنیادی در مورد معتقد هر دین است.

ث) بعد پیامدی یا آثار دینی که ناظر بر اثرات باورها، اعمال، تجارب و دانش دینی بر زندگی روزانه و به عبارت دیگر تأثیر و انعکاس دین در رفتار های روزمره است (سراج زاده، ۱۳۷۷: ۱۰۶).

با توجه به برخی ملاحظات، از جمله وجود آموزش های رسمی دینی در ایران، بعد دانش دینی از مجموع پنج بعد دین داری در این الگو حذف شده است (سراج زاده، ۱۳۸۳).

ساترلند در مورد این که زنان در فعالیت مجرمانه کم تر مشارکت دارند این تبیین را مطرح می کند که دخترها و پسرها به شیوه های متفاوتی از سوی والدین شان تحت نظارت قرار گرفته و به صورت متفاوتی در جامعه تربیت می شوند. (احمدی، ۱۳۸۸: ۲۱۰) بر همین اساس در این پژوهش با توجه به نظریه های دورکیم و گلاک و استارک فرضیه های مرتبط با رابطه دین داری و گرایش به جرم و همچنین نظریه ساترلند، فرضیه رابطه جنس و گرایش به جرم استخراج شده اند.

فرضیه های پژوهش

فرضیه اصلی

^۱. Glock, Charles and Stark Rodney

بین میزان دین داری جوانان و میزان گرایش آن ها به جرم رابطه وجود دارد.

فرضیه های فرعی

- بین بعد اعتقادی دینی جوانان و میزان گرایش آن ها به جرم رابطه وجود دارد.
- بین بعد تجربی دین داری جوانان و میزان گرایش آن ها به جرم رابطه وجود دارد.
- بین بعد پیامدی دین داری جوانان و میزان گرایش آن ها به جرم رابطه وجود دارد.
- بین بعد مناسکی دین داری جوانان و میزان گرایش آن ها به جرم رابطه وجود دارد.
- بین جنسیت (دختر و پسر) و گرایش جوانان به جرم تفاوت معنی داری وجود دارد.

روش شناسی پژوهش

روش تحقیق حاضر از نظر هدف و ماهیت، کاربردی و از حیث روش اجرا، پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق را جوانان ۱۸- ۲۹ ساله شهر دره شهر در زمان مطالعه تشکیل می دهند که تعداد کل آن ها براساس سرشماری نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰، ۱۶۲۲۱ نفر بود است. براساس فرمول کوکران با سطح اطمینان ۹۵ درصد و دقت احتمالی ۵ درصد، حجم نمونه ۳۷۶ نفر مشخص گردید. شیوه نمونه گیری، به صورت خوشه ای چند مرحله ای است که با استفاده از نقشه جغرافیایی شهر دره شهر به پنج منطقه شمال، جنوب، غرب، شرق و مرکز تقسیم بندی شده است و هر منطقه به چند خیابان و هر خیابان به چند کوچه و سپس از هر خانواده هر چند نفر جوان بود، به صورت تصادفی نمونه گیری شده است. ابزار مورد استفاده، "پرسشنامه استاندارد دین داری گلاک و استارک" بوده است که اعتبار و پایایی سنجه دین داری گلاک و استارک بارها توسط محققان داخلی آزمون شده و بر اساس گزارش تمامی محققان این سنجه دارای اعتبار و پایایی بالایی بوده است (سراج زاده و پویافر، ۱۳۸۷). پایایی متغیرهای مورد مطالعه نیز با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ به شرح زیر است.

جدول ۱: ضرایب آلفای کرونباخ متغیرهای تحقیق

متغیرها	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
جرم	۱۸	۰/۷۶۳
دینداری اعتقادی	۴	۰/۸۸۶
دینداری تجربی	۴	۰/۷۹۴
دینداری پیامدی	۴	۰/۶۳۳
دینداری مناسکی	۴	۰/۸۷۹

مفاهیم پژوهش

جرم

بر اساس ماده دو از قانون مجازات اسلامی، جرم عبارت است از: هر فعلی یا ترک فعلی که در قانون برای آن مجازات تعیین شده باشد (محسنی تبریزی و سلیمانی، ۱۳۸۹: ۲۱). گرایش به جرم عبارت است از: تمایل فرد به انجام فعلی که قانون برای آن مجازات تعیین کرده باشد یا تمایل به ترک فعلی که قانون بر آن مجازات تعیین کرده باشد. شایان ذکر است که گرایش به جرم براساس پژوهش های تجربی پیشین (علی خواه، ۱۳۸۳: ۱۲۷-۱۲۶) شامل ۱۸ گویه در قالب طیف لیکرت است: انجام دادن سریع کارها، گاهی باید خلاف قوانین وضعی عمل کرد، با فرار کردن از دست قانون احساس لذت می کنم، خرید و فروش مواد مخدر در جامعه نباید آزادانه صورت گیرد و ....

دین داری

متغیر دین داری شامل پنج بعد (اعتقادی، تجربی، مناسکی، دانشی و پیامدی) است که با توجه به برخی ملاحظات، از جمله: وجود آموزش های رسمی دینی در ایران، بعد دانش دینی از مجموع پنج بعد دین داری در این الگو حذف شده است (سراج زاده، ۱۳۸۳). برای سنجش این متغیر از سؤال های مربوط به متغیر دین داری در الگوی گلارک و استارک استفاده شده است - از طریق چهار بعد (اعتقادی، تجربی، مناسکی و پیامدها) که هر کدام چهار شاخص داشته اند. شاخص های بعد اعتقادی شامل قرآن کلام خدا است و هر چه می گوید حقیقت محض است، در روز قیامت به اعمال و رفتار ما دقیقاً رسیدگی می شود و...؛ تجربی شامل تقلب در پرداخت مالیات کار نادرستی است، به نظر می رسد بسیاری از قوانین اسلام را نمی توان در جامعه امروزی اجرا کرد و...؛ مناسکی شامل تا چه حد قرآن می خوانید؟ در ایام ماه رمضان (چنانچه مریض یا مسافر نباشید) چقدر روزه می گیرید و... و پیامدی شامل کسی که به خدا ایمان دارد از مرگ نمی ترسد، بدون اعتقادات دینی احساس می کنم زندگیم پوچ و بی هدف است و... با مقیاس رتبه ای سنجیده شده است. (گلارک و استارک، ۱۹۶۵، به نقل از، سراج زاده و پویافر، ۱۳۸۷).

یافته های پژوهش

بر اساس یافته های توصیفی این پژوهش، ۵۸ درصد از افراد نمونه را مردان و ۴۲ درصد را زنان تشکیل می دهند. ۵۲/۹ درصد از افراد، مجرد و ۴۵/۷ درصد آن ها متأهل و ۱/۳ درصد آن ها مطلقه بودند. ۲۵ درصد از افراد نمونه، در سنین ۱۸-۲۰، ۱۶/۵ درصد را سنین ۲۱-۲۳، ۲۲/۱ درصد سنین ۲۴-۲۶ و ۳۶/۴

درصد را سن ۲۷-۲۹ سال تشکیل می دهند. ۶/۹ درصد پاسخ گویان زیر دیپلم، ۳۷ درصد پاسخ گویان دیپلم، ۲۰/۵ درصد فوق دیپلم، ۲۹/۳ درصد لیسانس و ۶/۴ درصد فوق لیسانس و بالاتر بوده اند.

جدول ۲: توزیع فراوانی ابعاد دین داری

بالا		متوسط		پایین		متغیر
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۶۳/۰	۲۳۷	۱۴/۴	۵۴	۲۲/۶	۸۵	اعتقادی
۵۲/۷	۱۹۸	۳۰/۱	۱۱۳	۱۷/۳	۶۵	تجربی
۳۸/۳	۱۴۴	۴۸/۱	۱۸۱	۱۳/۶	۵۱	پیامدی
۱۴/۶	۵۵	۳۲/۴	۱۲۲	۵۲/۹	۱۹۹	مناسکی

جدول ۲ توزیع فراوانی ابعاد دین داری در این تحقیق را نشان می دهد. در توصیف بعد اعتقادی- دینی می توان گفت که ۶۳/۰ درصد پاسخ گویان دین داری اعتقادی خود را در حد بالا و ۱۴/۴ درصد پاسخ گویان در حد متوسط و تنها ۲۲/۶ درصد در حد پایین اعلام کرده اند. بنابراین بعد اعتقادی دین داری در اکثر پاسخ گویان (۶۳/۰ درصد) در حد بسیار بالایی قرار دارد. در توصیف بعد تجربی، می توان گفت که ۵۲/۷ درصد پاسخ گویان تجربه دینی خود را در حد بالا، ۳۰/۱ درصد پاسخ گویان در حد متوسط و ۱۷/۳ درصد در حد پایین اعلام کرده اند. بنابراین، بعد تجربی دینداری در بیشتر پاسخ گویان (۵۲/۷ درصد) در حد بالاست. در توصیف بعد پیامدی دین داری می توان گفت که ۳۸/۳ درصد پاسخ گویان دین داری پیامدی خود را در حد بالا، ۴۸/۱ درصد پاسخ گویان در حد متوسط و ۱۳/۶ درصد در حد پایین اعلام کرده اند. بنابراین دین داری پیامدی نیز در بیشتر پاسخ گویان (۳۸/۳ درصد) در حد بالا، ولی در عین حال کمتر از بعد اعتقادی و بیش تر از بعد مناسکی است. در توصیف بعد مناسکی می توان گفت که ۱۴/۶ درصد پاسخ گویان اعمال مناسکی خود را در حد بالا، ۳۲/۴ درصد پاسخ گویان در حد متوسط و ۵۲/۹ درصد در حد پایین اعلام کرده اند. بنابراین دینداری مناسکی در بیش تر پاسخ گویان در حد بالا (۳۲/۴) که از میان سایر ابعاد کم ترین سطح بالا را دارد.

جدول ۳: توزیع فراوانی دین داری

بالا		متوسط		پایین		متغیر
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۴۴/۷	۱۶۸	۳۸/۶	۱۴۵	۱۶/۸	۶۳	دین داری

جدول ۳ توزیع دو متغیر اصلی این پژوهش (دین داری و گرایش به جرم) را به صورت کلی بیان می کند که بر طبق آن در توصیف مفهوم دین داری می توان گفت که ۴۴/۷ درصد پاسخ گویان میزان دین داری خود را در حد بالا، ۳۸/۶ درصد پاسخ گویان در حد متوسط و ۱۶/۸ درصد در حد پایین اعلام کرده اند. بنابراین، دین داری در بیش تر پاسخ گویان (۴۴/۷ درصد) در حد بالا قرار دارد.

جدول ۴: توصیف آماره های متغیر وابسته

متغیرها	میانگین	میانه	مد	انحراف استاندارد	حداقل	حداکثر
گرایش به جرم	۵۳/۷۸	۵۳	۵۵	۹/۳۲۱	۳۲	۸۲

چنان که در جدول ۴ مشاهده می گردد، میانگین گرایش به جرم ۵۳/۷۸ درصد است که نشان دهنده سطح متوسط گرایش به جرم در بین پاسخ گویان است.

جدول ۵: آزمون رابطه بین دین داری و جرم

ابعاد دین داری و جرم	اعتقادی	تجربی	پیامدی	مناسکی
همبستگی پیرسون	-۰/۳۹۲	-۰/۳۱۲	-۰/۲۶۲	-۰/۴۲۸
سطح معناداری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰
تأیید فرضیه	*	*	*	*
رد فرضیه				

جدول ۵ همبستگی میان ابعاد مختلف دین داری (اعتقادی، تجربی، پیامدی، مناسکی و گرایش به جرم) در بین جوانان را برای ما نشان می دهد که با توجه به نتایج به دست آمده می توان گفت که بین ابعاد مختلف دین داری جوانان و گرایش به جرم رابطه معنادار و در عین حال معکوسی وجود دارد. ضمن این که نتایج حاکی از آن است که بعد مناسکی دین داری با شدت قوی تری نسبت به سایر ابعاد توانسته است میزان گرایش به جرم را تبیین کند (-۰/۴۲۸).

جدول ۶: رابطه دین داری و گرایش به جرم

دین داری		متغیر
سطح معناداری	ضریب همبستگی پیرسون	
۰/۰۰۰	-۰/۴۴۶	جرم

جدول ۶ اطلاعات مربوط به آزمون رابطه بین دو متغیر اصلی این مطالعه (دین داری به عنوان متغیر مستقل و گرایش به جرم جوانان به عنوان متغیر وابسته) را نشان می دهد. این اطلاعات بیانگر این مطلب است که بین دین داری و گرایش به جرم رابطه معکوس و معناداری وجود دارد که شدت این رابطه نیز زیاد است (۰/۴۴۶-). به عبارت دیگر، این رابطه بیانگر این مهم است که هر چه میزان دین داری در بین جوانان فزونی یابد، با شدت زیادی گرایش به جرم در بین آن ها کاسته می شود.

جدول ۷: آزمون تفاوت میانگین گرایش به جرم بر حسب جنسیت

متغیر مستقل	طبقات	آماره های توصیفی		آماره استنباطی	
		میانگین	انحراف معیار	t	سطح معناداری
جنسیت	پسر	۵۸/۳۶	۱۳/۵۹	۲/۵۸	۰/۰۱۰
	دختر	۵۴/۹۱	۱۱/۶۵		

چنان که داده های جدول ۷ نشان می دهد میانگین گرایش به جرم در پسران ۵۸/۳۶ و در دختران ۵۴/۹۱ می باشد. با توجه به t به دست آمده در سطح معناداری ۰/۰۱۰ که برابر ۲/۵۸ می باشد، می توان نتیجه گرفت این اختلاف میانگین در بین دو گروه از نظر میزان گرایش به جرم معنادار می باشد. بنابراین فرضیه ای که مبین وجود تفاوت بین این دو گروه از نظر میزان گرایش به جرم می باشد پذیرفته می شود.

جدول ۸: خلاصه مدل رگرسیون

مدل	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تعیین چندگانه	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف خطای باقی مانده
	R	R ^۲		
۱	۰/۷۴۵	۰/۵۵۶	۰/۵۵۱	۸/۶۵۴

با توجه به جدول ۸ خلاصه مدل رگرسیون مقدار ضریب همبستگی چندگانه بین متغیر وابسته و متغیرهای مستقل ۰/۷۴۵ می باشد و مقدار ضریب تعیین برابر ۰/۵۵۶ نشان دهنده تأثیر تقریبی ۵۶ درصدی تبیین متغیر وابسته بر اساس متغیرهای مستقل را نشان می دهد.

جدول ۹: آزمون آنالیز واریانس برای آزمون رگرسیون

Sig	F	میانگین مربع Mean Square	df	مجموع مربعات Sum of Squares	مدل ۱
/۰۰۰	۱۱۶/۰۲۶	۸۶۸۹/۳۴۱	۴	۳۴۷۵۷/۳۶۲	رگرسیون
		۷۴/۸۹۱	۳۷۱	۲۷۷۸۴/۷۴۱	باقی مانده
			۳۷۵	۶۲۵۴۲/۱۰۴	کل

با توجه به جدول ۹ چون سطح معنی داری (sig= /۰۰۰) کم تر از ۰/۰۵ است، بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد رگرسیون معنی دار است.

جدول ۱۰: نتایج تحلیل رگرسیون چند متغیره

Sig	t	ضرایب استاندارد	ضرایب غیر استاندارد		متغیر
		Beta	Std. Error	B	
/۰۰۰	۴۸/۸۷۸		۱/۸۶۰	۹۰/۹۲۱	مقدار ثابت
/۳۹۴	-۰/۸۵۳	-۰/۰۷۰	/۲۱۱	-۰/۱۸۰	بعد اعتقادی
/۰۰۱	-۳/۴۵۸	-۰/۲۶۷	/۲۲۳	-۰/۷۷۱	بعد تجربی
/۰۰۰	-۶/۰۹۲	-۰/۲۷۵	/۱۷۲	-۱/۰۵۱	بعد پیامدی
/۰۰۰	-۵/۴۶۹	-۰/۲۶۶	/۱۰۵	-۰/۵۷۳	بعد مناسکی

با توجه به جدول ۱۰ و بر اساس ضریب استاندارد شده بتا متغیرهای مستقل، ۳۶/۷ درصد برای بعد تجربی دینداری به طور معکوس، ۲۷/۵ درصد بعد پیامدی دینداری به طور معکوس، ۲۶/۶ درصد بعد مناسکی دین داری به طور معکوس متغیر وابسته (جرم) را تبیین کرده اند.

نتیجه گیری

معضل جرم جوانان از دیر باز در جوامع مختلف انسانی، همواره موضوعی حساسیت زا و مورد توجه جدی اعضای این جوامع و بسیاری از صاحب نظران بوده است. نتایج توصیفی این پژوهش حاکی از آن است که میزان دین داری در جامعه آماری در سطح بالایی قرار دارد؛ به طوری که ۴۴/۷ درصد از افراد میزان دین داری خود را در سطح بالا اعلام کرده اند. لذا دیدگاه اینگلههارت مبنی بر غیر دینی شدن نسل جوان

(سکولاریته) بر اساس نتایج این پژوهش نمی تواند در مورد نسل جوان معاصر ایران مصداق داشته باشد. نتایج این تحقیق با پژوهش های پیشین داخلی که از سنجش مشابهی استفاده کرده اند، همخوانی دارد (سراج زاده، ۱۳۸۳، نیک خواه ۱۳۸۳، طالبان ۱۳۸۷ و بحری پور و نیازی، ۱۳۹۳) همچنین، این یافته ها با پژوهش خارجی رام آکا نا نو و دیگران (۲۰۰۴) مبنی بر این که دین برای جوانان هنوز از اهمیت زیادی برخوردار است، هم سو می باشد.

میانگین گرایش به جرم ۵۳/۷۸ درصد است که نشان دهنده سطح متوسط گرایش به جرم در بین پاسخ گویان می باشد. اگر چه بر اساس دیده گاه دورکیم، بخشی از انحراف ها یا جرم ها در جامعه طبیعی است و بخشی از آن ها از ویژگی های خاص جامعه است و نباید آن ها را نمونه بیماری اجتماعی تلقی کرد، ولی با توجه به ارقام این پژوهش گرایش به جرم در این جامعه آماری پدیده طبیعی نیست و نمونه بیماری اجتماعی است و می تواند پیامد های مخربی برای جامعه و افراد آن داشته باشد.

یافته های پژوهش نشان داد که از میان ابعاد دین داری، بعد مناسکی با شدت قوی تری (۰/۴۲۸-) با میزان گرایش به جرم جوانان رابطه دارد. با توجه به این یافته نتیجه می گیریم برای کاهش گرایش به جرم در بین جوانان مسئولان امر باید توجه خاصی به بعد مناسکی داشته باشند و در این زمینه باید اقدامات و برنامه ریزی هایی انجام شود.

نتایج استنباطی این پژوهش نیز مؤید تأثیر دین داری در ارتباط با گرایش به جرم در بین جوانان است؛ به طوری که هر چه قدر در بین جوانان میزان دین داری افزایش یابد، به میزان زیادی گرایش به جرم در بین آن ها کم تر می شود. همچنین در مورد رابطه بین ابعاد دین داری و گرایش به جرم نیز نتایج بیانگر این موضوع است که بین ابعاد باور دینی، تجربی، پیامدی، مناسکی و گرایش به جرم جوانان رابطه معنادار و معکوسی وجود دارد. نتیجه این یافته با یافته های داخلی خسرو شاهی و همکاران (۱۳۹۵)، نیازی و خادمی (۱۳۹۱) و کاظمی (۱۳۸۹) و یافته های خارجی استانسفید و همکاران (۲۰۱۷)، وانگ و چانگ (۲۰۱۶)، بیرون و همکاران (۲۰۱۴)، ریسیگ و همکاران (۲۰۱۲) ویتن (۲۰۰۵)، گیونس (۲۰۰۳) و بایر و رایت (۲۰۰۱) هم سو می باشد، اما با یافته های ازبای (۲۰۱۵) همخوانی ندارد. این فرضیه نیز از دیدگاه دورکیم قابل تبیین است. از دیدگاه وی، دین افراد را از نگرانی ها و دغدغه های زندگی اجتماعی نامقدس دنیوی دور می کند و آن را وارد سپهر متعادل تری می کند.

این فرضیه که بین جنسیت (دختر و پسر) و گرایش آن‌ها به جرم تفاوت معنی داری وجود دارد، تأیید شده و گرایش به جرم در بین پسران نسبت به دختران بیش تر بوده است. نتیجه این یافته با یافته های پژوهش خسرو شاهی و همکاران (۱۳۹۵) هم سو می باشد. این فرضیه بر اساس نظریه ساترلند است که دخترها و پسرها به شیوه های متفاوتی از سوی والدین شان تحت نظارت قرار گرفته و به صورت متفاوتی در جامعه تربیت می شوند. به همین دلیل زنان در فعالیت مجرمانه کم تر مشارکت دارند. همچنین از دیدگاه گیدنز مبنی بر این که پسران بیش تر از دختران مرتکب جرم می شوند، قابل تبیین است.

یافته های به دست آمده در سطح تحلیل رگرسیونی، تأثیر تقریبی ۵۶ درصدی تبیین متغیر وابسته بر اساس متغیرهای مستقل را نشان می دهد.

به طور کلی بر اساس یافته های این پژوهش نتیجه می گیریم که نقش دین را نباید به دست فراموشی سپرد. بر این اساس، لازم است به نقش تربیت دینی والدین و نهادینه کردن ارزش های اخلاقی در فرزندان از دوران کودکی و نیز به نقش حساس و مؤثر روحانیون و مبلغین دینی توجه ویژه ای نشان داده شود. هم چنین با توجه به نقش دین در کاهش گرایش به جرم، نظریه عرفی شدن و بی نیازی جوامع از دین و راندن آن از زیست جهان جمعی به تاریک خانه فردی به بهانه بی کارکردی شدن و یا کارکرد نداشتن آن به چالش کشیده می شود.

بنابر این، بر اساس نتایج به دست آمده در این پژوهش می توان پیشنهاد هایی در این حوزه به شرح زیر ارائه کرد:

دین داری (اعتقادی، تجربی، پیامدی و مناسکی) از جمله عوامل مؤثر در کاهش گرایش به جرم است. پس باید به آموزها و رهنمودهای دینی توجه ویژه داشت و سازمان های مسئول مثل اداره تبلیغات اسلامی، اداره کل فرهنگ و ارشاد اسلامی، صدا و سیما، مدارس و دانشگاه ها باید توجه ویژه ای به این مهم داشته باشند. و در نشر درست اندیشه های اسلامی به صورت کارشناسی و دقیق نهایت سعی و تلاش خود را به کار بگیرند.

با توجه به نتایج حاصل از این پژوهش و نقش بیش تر بعد مناسکی دین داری در کاهش گرایش به جرم، باید سرمایه گذاری هدفمند در این زمینه انجام شود. شایان ذکر است که مطالعاتی موردی در زمینه دین داری انجام شده، همانند تحقیق حاضر که جامعه آماری مورد مطالعه اش جوانان بوده اند و نتایج به دست

آمده از این قبیل مطالعات قابل تعمیم به سایر افراد جامعه و سایر گروه های سنی نیست. بنابراین پیشنهاد می شود که انجام پژوهش بر روی نمونه های معرف تر که قابلیت تعمیم پذیری بیش تری داشته باشند، انجام شود. هم چنین به منظور نتیجه گیری بهتر و تعمیم پذیری بالاتر پیشنهاد می شود که سایر پژوهش ها به صورت تطبیقی و بر روی نمونه های متفاوت انجام شود و در این زمینه پژوهش های به روش کیفی انجام شود و در راستای تدوین سیاست گذاری ها جهت کاهش گرایش به جرم لازم است قبل از هر اقدامی پژوهش هایی کاربردی در این زمینه انجام گیرد تا ابتدا وضع موجود در این زمینه مشخص شود و در مرحله بعد با توجه به امکانات مورد نیاز، نقطه مطلوب و هدف برنامه تعیین شود. آن گاه با به کارگیری امکانات مختلف به تدوین برنامه های مشارکتی در جهت تغییر نگرش و در نهایت تغییر رفتار جوانان برای نظام سیاست گذاری و برنامه ریزی اجرایی مناسب اقدام نمود.

وجود محدودیت و مشکلات بر سر راه هر پژوهش امری اجتناب ناپذیر است. این تحقیق نیز با محدودیت هایی روبرو بود که دست یابی به اهداف تحقیق را دچار کندی کرد. در زیر به چند مورد از این محدودیت ها اشاره می کنم:

- وقت گیر بودن پرسش گری در بین جوانان شهر دره شهر برای اطمینان از این که پاسخ گویان به تمام سؤال های پرسش نامه جواب دهند.
- مشکلات تحقیق بیش تر در بعد عملی و میدانی تحقیق بود؛ جلب اعتماد کامل پاسخ گویان دشوار بود- با وجود آن که چندین بار تفهیم شد که هویت آنان پنهان خواهد ماند و هدف فقط انجام دادن یک پژوهش میدانی است. همچنین، کسب اطلاع از بعضی از رفتارهای خصوصی (مانند نگرش دینی و گرایش به جرم) با مشکلات زیادی مواجه بود.
- از محدودیت های پژوهش، گردآوری داده ها تنها در یک جامعه شهری بود که از توان تعمیم دهی نتایج می کاهد. بنابراین برای رفع محدودیت های یاد شده پیشنهاد می شود که در پژوهش های آینده از سایر جوامع شهری کشور برای جمع آوری نمونه و گردآوری اطلاعات استفاده شود.
- یکی دیگر از مشکلات، عدم تحویل پرسش نامه ها و عدم دسترسی به پاسخ گویان بود که صرف وقت و هزینه زیادی را در پی داشت.

منابع

- آزاد ارمکی، تقی و بهار، مهری. (۱۳۷۷). بررسی مسائل اجتماعی ایران. تهران: نشر موسسه جهاد
- احمدی، حبیب. (۱۳۸۸). جامعه شناسی انحرافات. تهران: انتشارات سمت
- افشانی، علیرضا و پور رحیمیان، الهه. (۱۳۹۴). "رابطه دینداری همسر با خشونت خانگی علیه زنان متأهل شهر مهریز". تهران: سومین کنفرانس ملی جامعه شناسی و علوم اجتماعی.
- ارویولزه، داینل و دیگران. (۱۳۹۵). دین در جوامع مدرن، مقالاتی در جامعه شناسی دین. علیرضا خدای. تهران: انتشارات نی
- یار، علی و سایه میری، کوروش. (۱۳۹۳). "جرم به مشابه واکنش به شرایط". فصلنامه مطالعات پیشگیری از جرم. ۳۲ (۹)، ۱۰۴-۷۹.
- اینگلهارت، رونالد. (۱۳۷۲). تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی. مریم وتر. تهران: انتشارات کویر
- بحری پور، عباس و نیازی، محسن. (۱۳۹۳). "دین داری و گرایش به کجروی فرهنگی مطالعه موردی: جوانان شهرستان کاشان". فصلنامه امنیت پژوهی. ۴۷ (۱۳)، ۸۹-۷۱.
- پرهام، باقر. (۱۳۷۷). مبانی جامعه شناسی. تهران: انتشارات امیر کبیر
- حدیدی، مسلم؛ حامد، بیتا؛ نادری، کاوه و قزوینه، ژیللا. (۱۳۹۴). "بررسی و تحلیل پراکنش مکانی- فضایی جرم خیزی در محله های شهر کرمانشاه با استفاده از Gis". پژوهش نامه جغرافیای انتظامی. سال سوم، شماره ۱۱، ۱۵۸-۱۳۳.
- خسرو شاهی، قدرت الله و جوادی حسین آبادی، حسین. (۱۳۹۵). "تحلیل رابطه مؤلفه های هویت دینی و پیشگیری از جرم مورد مطالعه دانشگاه اصفهان". فصلنامه پژوهش حقوق کیفری. سال پنجم، شماره ۱۷، ۱۲۵-۹۱.
- رحیمی، نادر. (۱۳۸۵). "بررسی توزیع فضایی جرم در شهر کرج". پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده جغرافیا، دانشگاه اصفهان.
- سراج زاده، حسین. (۱۳۸۳). "نیمه پنهان: گزارش نوجوانان شهر تهران از کجروی های اجتماعی و دلالت های آن برای مدیریت فرهنگی". پژوهشنامه علوم انسانی. سال سوم، شماره های ۴۲-۴۱، ۸۴-۵۳.

- سراج زاده، حسین و پویافر، محمدرضا. (۱۳۷۷). "دین و نظم اجتماعی: بررسی رابطه دینداری با احساس انومی و کجروی در میان نمونه ای از دانشجویان". فصلنامه مسائل اجتماعی ایران. ۴۳ (۱۶)، ۷۱-۱۰۵.
- سراج زاده، حسین و پویافر، محمدرضا. (۱۳۸۷). "مقایسه تجربی سنجه های دین داری: دلالت های روش شناسانه کاربرد سه سنجه در یک جمعیت". مجله جامعه شناسی ایران. دوره هشتم، شماره ۴، ۷۱-۷۳.
- شمس و همکاران. (۱۳۹۲). "بررسی عوامل مؤثر به کجروی فرهنگی دانشجویان دختر و پسر". فصلنامه زن و جامعه. ۱ (۴)، ۱۰۱-۱۲۲.
- شهریاری، حمید. (۱۳۹۴). "ایلام، یزد و تهران جرم خیزترین استان کشور نسبت به جمعیت". پایگاه تحلیلی ایلام پویا به نقل از معاون آمار و فناوری اطلاعات قوه قضاییه.
- طالبان، محمد رضا. (۱۳۸۷). "دین داری و بزهکاری در میان جوانان دانش آموز". طرح پژوهشی، معاونت پژوهشی، وزارت آموزش و پرورش.
- طالبان، محمد رضا و پیکانی، تکتیم. (۱۳۹۱). "آزمون فازی علی دین داری با کجروی: تلازم یا کفایت". مجموعه مقالات دومین همایش آسیب های اجتماعی در ایران، انجمن جامعه شناسی ایران و شورای اجتماعی کشور. جلد چهارم، کجروی، بزهکاری و انحراف های اجتماعی، تهران: انتشارات آگاه
- کوزر، لوییس. (۱۳۸۰). زندگی و اندیشه بزرگان جامعه شناسی. محسن ثلاثی. تهران: نشر علمی
- عبداللهی، محمد. (۱۳۷۵). "جامعه شناسی بحران هویت". نامه پژوهش. انجمن جامعه شناسی ایران، دفتر اول (۲)، ۶۳-۸۳.
- علی خواه، فردین. (۱۳۸۳). سنجش مفاهیم اساسی علوم اجتماعی. جلد اول، تهران: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی
- کاظمی، اصغر. (۱۳۸۹). "بررسی عوامل مؤثر بر ارتکاب جرم با تأکید بر میزان دین داری مورد: زندانیان استان قم". پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته جامعه شناسی، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده علوم اجتماعی.
- -گیدنز، آنتونی. (۱۳۶۳). دورکیم. یوسف ابذری. تهران: انتشارات خوارزمی
- گیدنز، آنتونی. (۱۳۸۶). جامعه شناسی. منوچهر صبوری. تهران: نشر نی

- گیدنز آنتونی و ساتن، فیلیپ. (۱۳۹۵). **جامعه شناسی**. هوشنگ نایبی. تهران: نشر نی
- محسنی تبریزی و سلیمانی، مهدی. (۱۳۸۹). "تیین رابطه بین تغییرات اجتماعی - فرهنگی و تغییرات میزان جرم (مطالعه موردی: استان لرستان)". فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی. شماره ۲۶، ۳۶-۱۳.
- ولد، جرج؛ برنارد، توماسی و سینپس، جفری. (۱۳۹۳). **جرم شناسی نظری (گذری بر نظریه های جرم شناسی)**. علی شایان، تهران: انتشارات سمت
- ویلم، ژان پل. (۱۳۷۷). **جامعه شناسی ادیان**. عبدالرحیم گواهی. تهران: انتشارات کیهان
- نیازی، محسن و خادمی، مجید. (۱۳۹۱). "تأملی درباره رابطه میان دین داری و گرایش به جرم و انحراف های اجتماعی (مورد مطالعه: شهروندان شهر کاشان)". فصلنامه پیشگیری از جرم. ۲۳(۷)، ۸۲-۴۹.

- Baier Colin. , and Bradley R. E. Wright. (۲۰۰۱). "**If You Love Me, Keep My Commandments: A Meta Analysis of the Effect of Religion on Crime**". Journal of Research in crime and Delinquency. V ۰۱. ۳۸, No. ۱.
- Byron. R. Johnson and Curtis. Schroeder. (۲۰۱۴). **Religion, Crime and Criminal Justice**. Oxford University Press. Online Publication Date. ۱-۱۴.
- Ngune, Tacett. (۲۰۰۳). "**The relationship between religiosity and crime: a case study on university students in TURKEY**". A Thesis submitted to the graduate school of social sciences of middle- east technical University.
- Ozden, Ozbay. (۲۰۱۵). "**Does Islam deter crime in a secular Islamic country? The case of Turkey**". Contemporary Social Science.
- Ram A. cnaan, Richard J. Gelles and Jill W. Sinha. (۲۰۰۴). "**Youth and Religion: the pageboy generation goes to church**". Social indicator research. Pp, ۱۷۵-۲۰۰.
- Reisig, Michael D. & Wolfe, Scott E. & pratt, Travis c. (۲۰۱۲). "**Low Self-control and the Religio sity- crime Relation Ship**". Criminal Justice and Behavior, vol ۳۹, ۱۱۷۲- ۱۱۹۱.
- Stansfield, Richard, Thomas J. Mowen, Thomas O'Connor, and John H. Boman. (۲۰۱۷). "**The Role of Religious Support in Reentry: Evidence**

from the SVORI Data". Journal of Research in Crime and Delinquency, Vol ٥٤(١) ١١١-١٤٥.

- Wang, Xiuhua & Sung Joon, Jang. (٢٠١٦). **"The Relationship between Religion and Deviance in a Largely Irreligious Country: Findings from the ٢٠١٠ China"**. General Deviant Behavior, Issue ١٠, vol ٣٨, ١١٢٠-١١٤٠.
- Witten, Dell. (٢٠٠٥). **Religion and Delinquency in the Context of Race and Place.** University of Maryland.

Relationship between Religiosity and Tendency towards Crime (Case Study: Youth of DareShahr City)

Hossein Moltafet

Ph.D., Assistant Professor, Social Sciences Department, Faculty of Economy and Social Sciences, Shahid Chamran University of Ahwaz, Ahwaz, Iran

Jaber Molaii

Ph.D. Student and Academic Member of Social Sciences Department, Payam-e-Noor University, Tehran, Iran

Received: 0 Mar. 2018

Accepted: 17 Apr. 2018

The study is to examine the relationship between religiosity and tendency towards the crime among the youth in DarehShahr, Ilam, Iran. The research method is survey. The Statistical population of the study includes young people aged 18-29 in DarehShahr city. Using Cochran formula, a sample of 376 people have been considered. In this study, multistage cluster sampling method was used and the data gathering tool was a questionnaire. After collecting questionnaires, the data were analyzed using SPSS software and Pearson correlation coefficient test. Findings of the research suggest that there is a reverse and significant relationship between the four dimensions of religiosity and tendency toward crime among young people and there is a reverse and significant relationship between religiousness and tendency towards the youth. Also, the findings show that 96% of variance of dependent variable based on independent variables. Finally, we conclude that in order to reduce the tendency towards the crime of youth, there needs to be an extra effort to promote their religion, especially in the field of rituals.

Keywords: Religion, Belief, Experimental, Outreach, Rite, Crime and DareShahr City